

**Тарҷуман
шарҳи форсии
шайх Солеҳи Сабзаворӣ
ба
забони тоҷикӣ**

Дафтари ҳифз ва нашри осори Мансури Ҳошими Хуросонӣ ҳафизаҳуллоҳ таъоло

الحمد لله رب العالمين

Дарси ёздаҳум

Мавонези шинохт; Чаҳл (1)

Саҳ 35 то 38

Мавонези шинохт; Ҷаҳл (1)

(أعوذ بالله من الشيطان الرجيم)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و صلى الله على محمد و آله الطاهرين

Баҳсе ки то инҷо шуд нимаи аз муқаддамоти шинохти Ислом буд ки ба <<Меъёри шинохт>> марбут мешавад; Яъне чизе ки шинохти соири чизҳо бар пояи он анҷом мешавад ва гуфтем ки бинобар ифозоти устознал Мансур, он чизе ҷуз <<Ақл>> нест ва муҳол аст ки чизе ҷуз ақл бошад; Чароки ғай аз ақл чизе дар одамӣ нест то василаи шинохти ӯ аз дунёи беруни бошад. Аммо баҳсе ки ҳоло матраҳ мешавад, ними дигар аз муқаддамоти шинохти Ислом аст ки ба <<Мавонези шинохт>> марбут мешавад ва баҳси бисёр бисёр муҳимме аст. Албатта ҳамаи мабоҳиси ин китоби шариф, бисёр бисёр муҳим аст, вале ин баҳс ҷаззобияти хоссе дорад ва иллаташ ҳам ин аст ки айнитар ва қорбурдитар аст ва бо зиндагии так таки мо тамоси мустақимтаре дорад ва ба таъбири, достони талхи зиндагиҳои мо ва тасвири аз он рӯй нозебо ва буъди ҳайвонии мост; Чизҳое ки дар мо ҳаст ва намегузорад ҳақро аз ботил ва ботилро аз ҳақ ташхис диҳем; Ҳичобҳои маърифат.

Устознал Мансур ки дар ин китоби шариф, монанди табибӣ моҳир, мутааххид ва дилсӯз, бемориҳои мусалмононро ташхис медиҳад ва решаёбӣ мекунад ва доруҳои муносибро таҷвиз менамояд, тахти унвони

Муқаддимаи дувум; Мавонези шинохт

(мефармояд:) **Назар кардан** (яъне илтифот ёфтан ва таваҷҷуҳ кардан) **ба чизе ки қобилияти шинохтро дорад** (монанди мавҷудоти моддӣ ва мавзӯоти дунявӣ ва аъмоли инсонӣ, на чизе ки зотан қобили шинохт нест, монанди кулли азамати Офаридагор ва вусъати офариниши ӯ), **ҳаргоҳ дар рӯшаноии** (яъне бо истемоли) **ақл сурат пазирада, муқтазии шинохти он чиз аст** (яъне қоъидатан ва табиъатан шинохти он чизро иқтизо мекунад); **Монанди назар кардан ба чизе ки қобилияти дида шуданро дорад** (монанди ашёи моддӣ ва дидашуданӣ) **ва ҳаргоҳ дар рӯшаноии нур** (ва на дар торикӣ) **анҷом шавад, муқтазии дида шудани он чиз аст** (ва ин қонуни табиъат маҳсуб мешавад. Диққат кунед

Мавонези шинохт; Чаҳл (1)

ки устозунал Мансур ақро ба нур ташбих мекунад ва тақрибан дорои ҳамон аҳком ва аҳвол медонад ва ин мубтанӣ бар мисолҳои Худованд дар Қуръони карим аст ки Худро нури осмонҳо ва замин шумурда ва дар оёти мухталиф, имонро ва ҳидоятро ва Исломо ва рухро ба нур ташбих фармуда ва лизо устозунал Мансур ки тобеи Қуръон ва улғуй зинда ва дар дастраси тамассук ба он аст, ақро ба нур ташбих мекунад). **Бо ин ҳол**, (ба ҳасби таҷриба ва мушоҳида) **бисёр пеш меояд ки инсоне** (аз сари ниёзмандии табиӣ ба ҳазби ҳубӣ ва дафъи бадӣ) **ба чизе** (аз чизҳое ки қобилияти мавсуф шудан ба ҳубӣ ва бадиро доранд) **назар мекунад** (яъне илтифот пайдо мекунад) **то ҳубӣ ё бадии онро бишиносад** (ва дар натиҷа битавонад ҳубиро ҳазб ва бадиро дафъ намояд), **вале ба ғарази худ даст намеёбад** (яъне мутаҳаййир мешавад ва наметавонад ҳубӣ ё бадии онро бишиносад) **ва гоҳе ба зидди ғарази худ даст меёбад** (ки мутаъассифона ғолибан ин тавр аст), **ба ин маъно ки ҳубро бад ва бадро ҳуб мешиносад** (ва ин мусибати узмост! Чун агар сирфан мутаҳаййир бишавад ва ҳубӣ ё бадии чизеро нашиносад, дар бораи он таваққуф мекунад ва таваққуфи беҳтар аз ҳаракат дар зидди ҷиҳати матовиб аст, аммо агар ҳубро бад ё бадро ҳуб бишиносад, он вақт аст ки гумроҳ ва бадбахт мешавад ва бо умеди бако, ба сӯй фано гом бармедорад ва дақиқан ҳамон кореро анҷом медиҳад ки меҳодад анҷом надихад ва дақиқан ба ҳамон оқибате дучор мешавад ки аз он гурезон аст!); **Монанди касе ки Худованд дар бораи ӯ фармудааст:** ﴿فَمَنْ زَيْنَ لَهُ سُوءَ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا﴾;¹ **<<Оё касе ки бадии амалаш барои ӯ орошта шудааст пас онро ҳуб мебинад>>!** Иллати ин нокомӣ (дар найл ба мақсуд) ва иштибоҳи бузург (дар шинохти ҳақ ва ботил), вучуди авомилӣ (зеҳни ва маънавӣ) дар нафси одамӣ аст ки монез аз таҳққуқи шинахти (саҳиҳ ва комил) барои ӯ бо вучуди назар кардан мешаванд; Монанди пардаҳое ки (дар дунёи маҳсус) пеши чашми ӯ қарор гиранд ва ўро аз дидани чизҳо (дар пеши рӯяш) боздоранд; Чунонки Худованд дар бораи кофирон фармудааст: ﴿الَّذِينَ كَانَتْ أَغْنِيَهُمْ فِي غَنَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا﴾;² **<<Касоне ки чашмҳояшон аз зикри Ман дар пардае буд ва тавоноии шуниданро надоштанд>>** Ва низ фармудааст: ﴿وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ﴾;³ **<<Ва Мо пеши рӯяшон садде ва пушти сарашон садде қарор додаём, пас**

1 . Фотир/ 8.

2 . Қаҳф/ 101.

3 . Ёсин/ 9.

Мавонеси шинохт; Ҷаҳл (1)

ононро фуру пӯшонидаём, пас наметавонанд бубинанд>>! (Бубинед чи тавр таъбироти устозунал Мансур бо таъбироти Қуръони карим ҳамоҳанг аст!) **Ин авомили шум** (бо таваҷҷуҳ ба бадоқибат будани онҳо) **ва хатарнок** (бо таваҷҷуҳ ба эҳтимоли адами раҳойӣ аз онҳо), <<**Мавонеси шинохт**>> (яъне чизҳое ки монеъ аз шинохт ҳастанд) **номида мешаванд. Бинобарин, ақл агарчи** (ба ҳасбаи зоти малакутӣ ва табиъати рӯшангари худ) **муқтазии шинохт аст,** (танҳо) **ҳангоме ба шинохти** (лозим) **даст меёбад ки монеъӣ** (зехнӣ ва равонӣ) **бар сари роҳи он қарор надошта бошад ва ҳаргоҳ монеъӣ** (зехнӣ ва равонӣ) **бар сари роҳи он қарор дошта бошад** (ҳамон тавр ки мутаъассифона дар аксари мардум ҳаст), **қодир ба шинохт нест** (ва ба як ақли нотавон ва бефоида табдил мешавад; Лизо мебинем ки як инсонӣ гумроҳ ва бадбахт, саҳифтарин ақида ва қабихтарин амали худро маъқул тасаввур мекунад ва ҳатто ба назараш меояд ки бадеҳӣ аст! Дар ҳоле ки як инсонӣ оқил ва бетараф вақте аз берун ба ақида ва амали ӯ таваҷҷуҳ пайдо мекунад, мутаъаҷҷиб ва мутаъассиф мешавад ки ин инсон чи тавр аз чунин ақидаи саҳиф ва амали қабихе дифоъ мекунад?! Шумо бубинед инсонҳои гумроҳ ва бадбахтеро ки бо чи шур ва ҳарорате аз ғайри Худованд дифоъ мекунад, дар ҳоле ки ҳукумати ғайри Худованд бо ҳеҷ тавҷихе, қобили дифоъ нест; Ё инсонҳои сафих ва мунҳарифро ки бо чи эҳсосот ва авотифе аз як муддаии дурӯғгӯ ва ёвагӯ дифоъ мекунад, дар ҳоле ки иддаҳои ӯ қобили исботи уқалой нест! Вақте ҳам ки насихатшон мекуни танҳо посухашон ба шумо тавҳин ва таҳмит ва суҳанони номарбут аст; Мисли инки мегуянд шумо аҳмақ ҳастед ки намефаҳмед! Ё ба кучо ва кучо васл ҳастед ва сӯи ният доред! Ё чашми басират ва таҷрибаи ғайбӣ надоред! Як намунаи айниро нақл кунам ки моӣ ибрат аст: Ба ҷавоне ки муриди яке аз муддаиёни дуруғин буд гуфтам: Бо чи ҳуҷҷате ин мардро имоми худ медонӣ ва дар радифи халифаи Худованд қарор медиҳӣ ва бо ӯ байъат мекунӣ ва молу чону хонаводаатро ба пеши пояш мегузорӣ ва бо душманонаш меҷангӣ ва бо дӯстонаш дӯстӣ мекунӣ? Посух дод: Ба хотири як ривоят! Гуфтам: Ин ривоят ки мабноӣ ҳамаи ақида ва аъмоли ту ва дӯстонат шуда, аз як сӯ воҳид аст ва ровиёни он маҷхуланд ва бо ин васф, ба саҳтӣ боъиси занн мешавад ва аз сӯи дигар бар ин мард мутобиқати собите надорад ва иртиботаш бо ӯ қатъӣ нест ва бо ин васф, ақида ва аъмоли ту мубтани бар занне бар занн аст, дар ҳоле ки занн бар рӯи занн, зулумоте бар рӯи зулумот аст; Чароки занн дар Ислом ҳуҷҷат нест! Шумо

Мавонези шинохт; Чаҳл (1)

гумон мекунад ки чи ҷавобе ба ман дод! Гуфт: Ин ривоят ва иртиботаш бо ин мард қатъӣ аст; Чароки ман дар хоб дидам! Гуфтам: Ба ин тартиб, бадтар шуд; Чароки ту занни севумро ба ду занни қаблии худ изофа кардӣ ва зулумоте бар рӯй зулумоте бар рӯй зулумот шуд! Бо таваҷҷуҳ ба инки таъбири хоб, қатъӣ нест ва заннӣ аст, магар инки тавассути маъсум анҷом бишавад; Монанди хобе ки Иброҳим дид ва худ таъбир кард ва хобе ки Юсуф дид ва Яъқуб таъбир кард ва хобе ки Расури Аллоҳ дид ва Худованд таъбир кард, на хобе ки Шамсӣ дид ва Суғрӣ таъбир кард!! Дидам ки хомӯш монд ва чизе намегӯяд! Гуфтам: Ҳоло читавр меҳаҳӣ мардумро ба ақида ва амалат даъват кунӣ?! Бо хобат?! Гумон мекунад ки чи ҷавобе ба ман дод?! Гуфт: Ин дигар мушкили мардум аст! Мардум ҳам вазифа доранд ки хоб бубинанд!! Мутаваҷҷиҳ шудам ки ҷавонак сафӣ аст ва намефаҳмад ки чи мегӯяд; Лизо дигар чизе нагуфтам ва барояш дуъо кардам! Инро аз боби мисол ҳикоят намудам то бубинед ки мавонези шинохт бо инсон чи мекунад ва ўро то чи сатҳе аз гумроҳӣ ва бадбахтӣ партоб менамояд! Ин аст ки устозунал Мансур дар ин мабҳас аз китоби шариф, мавонези шинохтро муҳимтарин сабаби гумроҳӣ ва бадбахтии мусалмонон медонад ва аз ҳар як ба тафсил бар ҳазар медорад ва мефармояд:). **Бо ин васф, шинохти (назарии) мавонези шинохт (ба сурати тафсиلى) ва рафъи онҳо (дар мақоми амал), муқаддимаи шинохт (яъне пешниёзи он) маҳсуб мешавад ва ба таъбири он, зарурӣ аст** (яъне чун шинохт зарурӣ аст, муқаддимаи шинохт ҳам зарурат дорад; Чунонки аҳли усул гуфтаанд: <<Муқаддимаи воҷиб, воҷиб аст>>.

Пас аз ин тавзиҳи иҷмолӣ ва муқаддмотӣ, устозунал Мансур ба таъриф ва таъйини муҳимтарин мавонези шинохт ба наҳви тавсилӣ мепардозад ва ҳафт монези умдаро ки ба таъбири зариф ва Куръонии эшон, <<Дарвозаҳои ҳафтгонаи дӯзах>> анд ном мебарад ва мефармояд:).

Муҳимтарин мавонези шинохт (бо таваҷҷуҳ ба инки мавонези фаръии дигарӣ низ дар зейли онҳо вучуд доранд), **ба қарори зеран:**¹

1. Чаҳл

Чаҳл, ба маънои фикдони илм (ё ҳамон нодонӣ, беиттилоъӣ ва

1. Шояд битавон мавонези шинохтро ҳаф чиз донист; Чароки онҳо дарвозаҳои дӯзах ҳастанд ва Худованд фармудааст: **﴿لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ تَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ﴾** (Ҳачар/44); <<**Барон дӯзах ҳафт дарвоза аст ки барон ҳар дарвозае дастан аз мардум қисмат шудаанд**>>!

Мавонези шинохт; Чаҳл (1)

бесаводӣ), муҳимтарин монез, балки асли (яъне хостгоҳи) ҳамаи мавонези шинохт аст; Чароки нисбати он бо шинохт, монанди нисбати чизе бо зидди (ё ба истилоҳи нақизи) худ аст ва ҳеҷ монезӣ (барои шинохт) нест магар инки (ба наҳвӣ аз анҳӯ) аз он бархеста; Чунонки Худованд фармудааст: **﴿كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾**¹; **<<Ин гуна Худованд бар қалбҳои касоне мӯҳр мениҳад ки илм надоранд>>!** (Бо тавачҷуҳ ба инки мурод аз <<Қалб>> дар Қуръон, ин санавбаршакли дохили синаҳ нест, бал ҳамон ақл аст ки маншаъи идрокоти инсон аст ва бо ин васф, мӯҳр ниҳодини Худованд бар қалби ҷоҳилон, ба маънои салби кулӣ тавоноии шинхот аз ақли онон ба сабаби ҷаҳл аст. Аз инҷо доништа мешавад ки бартараф кардани ҷаҳл, зарурат дорад ва ин чизе аст ки устозунал Мансур, таҳти унвони)

[Зарурати илм ба мафҳим (яъне куллийёт) ва масодиқи (яъне мавзӯоти айнии) онҳо]

(Табйин мекунад ва мефармояд:) Рӯшан аст ки ақл (ба унвони неруӣ шиносӣ), барои онки маҷхулро бишиносад (ва ба маълум табдил кунад), ба маълумоте (муртабит бо он) ниёз дорад то бо таркиби (зеҳнии) онҳо бо ҳам, ба шинохти он (маҷхул) даст ёбад; Ҳамчунонки барои шинохти ҳақ будани як чиз (мисли як ақида ё амал), ба шинохти ҳақ (ба таври кулӣ ва мафҳумӣ) аз як сӯ ва шинохти он чиз (ба таври ҷузъӣ ва мисдоқӣ) аз сӯи дигар ниёз дорад (яъне аввалан ниёз дорад ки бидонад ҳақ чист ва чи хусусиёте дар зоти худ дорад ва сониян ниёз дорад ки бидонад ин чизи берунӣ чист ва чи хусусиёте дар зоти худ дорад), то бо татбиқи (яъне муқойисаи) он ду бар ҳам, ҳақ будан ё набуданаширо бишиносад (ба ин тартиб ки агар хусусиёти ин чизи берунӣ, бо хусусиёти ҳақ баробар буд, ҳақ аст ва агар хусусиёти ин чизи берунӣ, бо хусусиёти ҳақ тафовут дошт, ҳақ нест. Ин аст ки фармудаанд: **﴿إِعرف الحقّ تعرف أهله﴾**; **<<Ҳақро бишинос то аҳлашро бишиносӣ>>** ва фармудаанд: **﴿لا يعرف الحقّ﴾**; **<<Ҳақро бо ашхос шинохта намешавад, балки ашхос бо ҳақ шинохта мешаванд>>**; Ба ин маъно ки шинохти мафҳум бар шинохти масодиқ муқаддам аст, ҳар чанд шинохти масодиқ ҳам бар пояи мафҳум зарурӣ аст). Аз инҷо доништа мешавад ки илм ба мафҳуми як чиз (мисли хусусиёти куллии муваҳхид ва мушрик ё мусалмон

1. Рум/ 59.

Мавонегӣ шинохт; Ҷаҳл (1)

ва кофир ё мӯъмин ва фосиқ ё монанди он), **барои шинохти он кофӣ нест** (бо таваҷҷуҳ ба инки чунин шинохте комилан интизоъӣ ва кулли аст ва ниёзҳои инсонӣ дар зиндагиашро таъмин намекунад) **ва илм ба масодиқи он** (дар берун) **низ зарурӣ аст** (инро мефармояд то агар баъдан дар зейли таърифи кулӣ ҳар як аз мавонегӣ шинохт, масодиқи берунии онро муъаррифи фармуд, касе эътироз накунад ва нагӯяд ки чи ниёзе ба зикри масодиқи берунӣ буд; Ҷароки кулӣ гӯӣ кифоят намекунад ва бояд мисдоқи сухан гуфт.), **дар ҳоле ки илм ба мисдоқи он, аз илм ба он душвортар аст; Ҷароки мисдоқи он** (бар ҳилофи мафҳум), **берун аз вучуди одамӣ** (яъне дар дунёи воқеъӣ) **аст ва шинохти чизе ки берун аз вучуди одамӣ** (дар кӯчаю хиёбон ва донишгоҳу мадраса ва дунёи фарҳангию сиёсат ва иқтисод) **аст, аз шинохти чизе ки дар вучуди одамӣ** (ва зехнӣ) **аст, душвортар аст; Чунонки масалан шинохти ҳақ ва ботил аз ҳайси мафҳум, душвор нест ва бо кӯшиши зехн ҳосил мешавад** (мисли шинохти адолат ва зулм ё рост ва дурӯғ ба таври мафҳумӣ ва кулӣ), **вале шинохти онҳо аз ҳайси мисдоқ** (инки чи касе адолат ва чи касе зулм мекунад ё чи касе рост ва чи касе дурӯғ мегуяд), **душвор аст ва ҷуз бо кӯшиши ҷаворех** (яъне истифода аз ҷашм ва гӯш ва забон ва даст ва пой барои пурсиш ва баррасӣ) **ҳосил намешавад ва аз ин рӯ, мардум дар мисдоқи чизе ихтилоф мекунанд ки дар мафҳуми он ихтилофе надоранд** (мисли инки ҳамашон меғӯянд дурӯғгӯ душмани Худост, вале ҳамашон дурӯғ мегуянд! Ё ҳамашон қабул доранд ки инҳироф аз Ислом бад аст, вале ҳар касе дигарию ба он муттаҳам мекунад!). **Бо ин васф, фикдони маълумоти лозим барои шинохти як чиз, чи аз ҳайси мафҳум ва чи аз ҳайси мисдоқ, монег аз шинохти он чиз аст ва таҳсили маълумоти лозим барои шинохти он, чи аз ҳайси мафҳум ва чи аз ҳайси мисдоқ, зарурӣ аст.** (Барои таҳсили маълумоти лозим аз ҳайси мафҳумӣ, бояд дарс хонад ва мутолиа кунад ва ба манобеи дасти аввали Исломӣ муроҷиа намуда ва барои таҳсили маълумоти лозим аз ҳайси мисдоқӣ, бояд ҷашм ва гӯшро боз кард ва андешмандони мухталифро дид ва андешмандхӯшонро шунид ва бо баҳрагирӣ аз маълумоти лозими мафҳумӣ, онҳоро бо якдигар муқоиса кард. Ин аст ки гумроҳон ва бадбахтони ҷаҳон ду дастаанд: Яке бесаводон ва дигаре беҳабарон. Ба ҳамин далил, касби огоҳӣҳои мафҳумӣ ва мисдоқи дар ислом воқиб доништа шуда ва ин чизе аст ки устозунал Мансур ба он таваҷҷуҳ медиҳад ва таҳти унвони)

Мавонегӣ шинохт; Ҷаҳл (1)

[Вучуби талаби илм]

(мефармояд:) **Ин чизе аст ки дар Ислом** (яъне дар ривоёти мутавотири Паёмбар салаллоҳу алайҳи ва олиҳи ва саллам ва хулафои ӯ) <<**Талаби илм**>> **номида шуда ва бар ҳар мусалмоне** (ба сурати айнӣ, на ба сурати кифой) **вочиб ба шумор рафта** (устозунал Мансур дар ҳомеши китоб, аз онҷо ки ҳеҷ иддаёйеро ҳар чанд возеҳ ва қобили қабул бошад, бидуни далил боқӣ намегузорад, барои исботи иддаёи худ ба ҳадиси машҳур ва мутавотир ишора мекунад ва мефармояд: <<Ба унвони мисол, нигоҳ кун ба: Ҳадиси «طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ» [Талаби илм бар ҳар мусалмон фариза аст] дар: Сунани ибни Моча, ҷ 1, с 81; Насхаи Вакиъ ибни Ҷарроҳ, с 98; Муснади аби Яъло, ҷ 5, с 223; Ибни Салома, муснадул Шаҳоб, ҷ 1, с 135; Муснади абу Ҳанифа, с 24; Байҳақӣ, Шаъбул имон, ҷ 2, с 254; Табаронӣ, алмӯъчамул авсат, ҷ 2, с 297 ва ҷ 4, с 245; Ҳамун, Алмӯъчамул кабир, ҷ 10, с 195; Ва барои огоҳи аз шӯҳрати он миёни мусалмонон, нигоҳ кун ба: Ҳокими Нешобурӣ, маърифати улумил ҳадис, с 92; Ибни абдул Бир, Ҷомеъул баёнил илми ва фазлиҳ, ҷ 1, с 7; Ва барои огоҳӣ аз тавотури он, нигоҳ кун ба: Каттонӣ, Назмул мутаносир минал ҳадиси мутавотир, с 35. Аз инҷо доништа мешавад ки устозунал Мансур аз як сӯ бар манобеъи ҳадисӣ қадим ва қадиди мусалмонон ихотаи комил дорад ва аз сӯи дигар ин тавр нест ки ба ҳадис эътиноие надошта бошад, балки ба ҳадиси мутавотир, мултафит ва мултазим аст ва ба он истинод ва истешҳод мекунад, ҳар чанд ба ҳадиси воҳид тамассук намечуяд то иддаёаш ба сабаби заннӣ будани ҳадиси воҳид, аз куллаи яқини ба доманаи занни таназул пайдо накунад ва ин сирате аст ки дар ҳамаи ин китоб, балки ҳамаи зиндагии ин марди бузург сорӣ ва ҷорӣ аст ва аз ин рӯст ки саҳтгиртарини мусалмонон ва қасоне ки ташаддуди ҳосе дар бораи ақоид ва аъмол доранд ва ба содагӣ зерӣ бори ҳеҷ ақида ва амале намераванд, дунболрави ин шахсият ҳастанд; Ҷароки мақсуди ҳешро дар назди ӯ меёбанд ва ҳамаи омузаҳо ва андешаҳои ӯро яқинӣ мебинанд. Ба унвони мисол, дар ҳамин як маврид шумо тавачҷуҳ кунед ки ин олими бузург, иддаёи вучуби талаби илм бар ҳар мусалмонро бо далили ақлӣ исбот мекунад ва аз фарти диққати назар ва саҳтгирӣ, як ҳадиси мутавотирро дар поварақӣ сирфан ба унвони як шохиди шаръӣ меоварад ва вақте меҳақад ба мақоми исботи шаръӣ мунтақил шавад, ба муҳкамоти

Мавонегӣ шинохт; Ҷаҳл (1)

китоби Худованд ручӯ мекунад ва мефармояд:),¹ то чойе ки Худованди мутаъол фармудааст: «وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا»;² <<Ва бигӯ Парвардигоро! Бар илми ман биафзо!>>. (Ин ояи шарифа, аз онҷо ки амри муфрад ба талаби илм аз Худованд аст, бар вучуби талаби илм бар ҳар фарди мусалмон далолат дорад ва рӯшан аст ки Худованд илмро ба мусалмон аз тариқ ва асбоби ақлӣ ва шаръӣ ифоза мекунад ва бо ин васф, талаби илм аз он тариқ ва асбоби ақлӣ ва шаръӣ, бар ҳар мусалмоне вочиб аст.) **Бо ин ҳол** (бо таваҷҷуҳ ба вузуҳи ақлӣ вучуби талаби илм бар ҳар мусалмон ва вучуди оёт ва ривоёти мутавотире монанди мавориди мазкур), **ҷои таъаҷҷуб аст ки бисёрӣ аз мусалмонон** (монанди пайравони мазоҳиби эътиқоди ва фикҳӣ) **дар вучуби он** (ба сурати айнӣ) **тардид доранд, балки бештари онон** (бо таваҷҷуҳ ба мукаллид будани аксарашон) **онро вочиб намедонанд; Чароки ба фикри онон, таҳсили илм** (дасти кам ба аҳкоми Исломи) **бар гурӯҳе аз онон** (ба сурати кифой) **вочиб аст ва бо иқдоми онон** (таҳти унвони уламо, муфтиён ва марочеъи тақлид), **аз дигарон соқит мешавад ва барои дигарон кофӣ аст ки аз онон тақлид кунанд. Дар ҳоле ки таҳсили илм** (ба ҳамаи Исломи аъам аз ақойид ва аҳкоми он), **ба табаъи вучуби илм** (ба ҳамаи Исломи аъам аз ақойид ва аҳкоми он) **вочиб аст** (яъне илми яқини ба ақойид ва аҳкоми Исломи, барои ҳар мусалмоне зарури аст ва занн барои ҳеҷ мусалмоне кифоят намекунад ва бо ин васф, таҳсили илми яқини ба ақойид ва аҳкоми Исломи, бар ҳар мусалмоне вочиб аст.) **ва тақлид аз дигарон, мучиби илми** (яқинӣ) **намешавад** (чароки мутобиқи фатовии уламо, муфтиён ва марочеъи тақлид ва аҳкоми Исломи яқинӣ нест); **Хоҳ аз гузаштагон бошад ва хоҳ аз ҳозирон** (чароки дар ин замина, тафовуте миёни мурдагон ва зиндагон вучуд надорад; Бар хилофи таваҳуми гурӯҳе аз мусалмонон ки тақлид аз мурдагонро ҳаром, вале тақлид аз зиндагонро ҷойиз медонанд ва таваҳуми гурӯҳи дигар ки баракс, тақлид

1 . Ба унвони мисол, нигоҳ кун ба: Ҳадиси «طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ» дар: Сунани ибни Моча, ҷ 1, с 81; Нухату Вакий ибни Чарроҳ, с 98; Муснади Абӣ Яъло, ҷ 5, с 223; Ибни Саломаҳ, Муснади Шаҳоб, ҷ 1, с 135; Муснади Абу Ҳанифа, с 24; Байҳақӣ, Шайбаул имон, ҷ 2, с 254; Табаронӣ, ал-Муъҷамул Авсат, ҷ 2, с 297 ва ҷ 4, с 245; Ҳамун, ал-Муъҷамул Кабир, ҷ 10, с 195; Ва барои огоҳӣ аз шӯҳрати он миёни мусалмонон, нигоҳ кун ба: Ҳокими Нешобурӣ, Маърифат улумул ҳадис, с 92; Ибни Абдулбир, Ҷомеъул баёнил илми ва фазлех, ҷ 1, с 7; Ва барои огоҳӣ аз тавотури он, нигоҳ кун ба: Каттонӣ, Назмул мутаносир минал ҳадисул мутавотир, с 35.

2 . Тоҳо/ 114.

Мавонегӣ шинохт; Ҷаҳл (1)

аз зиндагонро кофӣ намедонанд ва тақлид аз мурдагон яъне улами салафро вочиб медонанд!). **Аз ин рӯ, касоне ки муқаллиданд** (монанди аксари мусалмонон), **олим шуморида намешаванд** (чун тақлид илм нест ва мучиби илм намешавад) **ва ин чизе аст ки дар он ихтилофе нест** (яъне ҳамаи мусалмонон қабул доранд ки муқаллид, оммӣ маҳсуб мешавад ва олим маҳсуб намешавад). **Бо ин васф** (метавон гуфт ки), **бештари мусалмонон** (аз он ҷиҳат ки муқаллид ҳастанд) **ҷоҳиланд; Чунонки Худованд фармудааст: «وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ»¹; <<Вале бештарашон ҷаҳолат меварзанд>>;** (Тавачҷух дошта бошед ки ин қабил оёт, бар ҳилофи таваҳуми бархӣ, мунҳасир ба <<Мушрикони>> нест, балки замир <<Ҳам>> яъне <<Онҳо>> ба <<Мардум>> боз мегардад; Чунонки дар оёти дигари <<Алннос>> зикр шуда ва ин ба он маъност ки аксари мардум дар ҳар даврае нисбат ба олимони он давра ҷоҳил ҳастанд ва ҷоҳилони ҳар даврае дар аксариятанд. Бинобарин, истешҳодоти устозунал Мансур ба ин қабил оёт, бар ҳилофи таваҳуми бархӣ ҷоҳилон, истешҳод ба оёти марбут ба мушрикони барои исботи иддаёе дарбораи мусалмонон нест; Бал истешҳод ба оёти марбут ба мардум аст ки бо умуми худ шомили мусалмонон ҳам мешавад; Чунонки дар воқеа низ қобили мушоҳида ва маҳсус аст.) **Чароки шинохтҳои онон** (яъне аксари мусалмонон) **тақлидӣ аст; Бал гурӯҳе аз онон ки** (таҳти унвони олимони дар даҳаҳо ва садаҳои охир) **ба таҳсили илм иқдом кардаанд низ ғолибан** (дар арсаи ҳақиқат ва на эътибор) **олим шуморида намешаванд; Чароки илмро бар мбҳои тақлид аз пешиниён** (монанди аъимаи фикҳ ва ҳадиси садаҳои дувуму севуму ва чаҳоруму панҷум) **таҳсил кардаанд** (ва шадидан таҳти таъсири мазоҳиби фикҳӣ ва ҳадиси онҳо ҳастанд), **дар ҳоле ки илм бар мабҳои тақлид ҳосил намешавад; Бо тавачҷух ба ин ки илм, яқинӣ аст ва тақлид, заннӣ аст ва яқинӣ бо заннӣ ҳосил намешавад** (ба ин маъно ки натиҷаи яқинӣ бо муқаддамоти заннӣ ба даст намеояд, балки бо муқаддамоти яқинӣ ба даст меояд); **Чунонки Худованд фармудааст: «وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا»²; <<Онро ба он илме нест; Онон ҷуз аз занн пайравӣ намеkunанд, дар ҳоле ки занн чизеро аз ҳақ бениёз намегардонад>>!** (Бинобарин, Худованд заннро аз илми бегона медонад ва барои шинохти ҳақ, нокофӣ мешуморад.) **Бо ин васф,**

1 . Анъом/ 111.

2 . Начм/ 28.

Мавонегӣ шинохт; Ҷаҳл (1)

бештари мусалмонони (фъелӣ) ки аз инон (яъне аз шабеҳи олимони муқаллид) тақлид мекунанд, дар воқеъ аз касоне тақлид мекунанд ки худ муқаллиди дигаронанд ва ин чизе ҷуз таҳсили занн (ба ақойид ва аҳкоми Ислом) аз тариқӣ заннӣ (яъне занни шабеҳи олимони муқаллид ба мутобикат фатвои гузаштагонашон бо ақойид ва аҳкоми Ислом) нест ки Худованд дар бораи монанди он фармудааст: ﴿ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ﴾;¹ <<Торикиҳое ки бархӣ бар рӯй бархӣ дигар аст>>! (Тавзиҳ онки дар инчо ду занн бар рӯй ҳам анбошта шудааст: Яке занни муқаллидон ба дурустӣ фатвои шабеҳи олимони муқаллид ва дигари занн шабеҳи олимони муқаллид ба дурусӣ фатвои гузаштагонашон ки дунболарӯи онҳо ҳастанд ва ин занни дулоя, зулумоте бар рӯй зулумотӣ дигар аст; Чароки занн бо тавачҷух ба ҳучҷияташ дар Ислом, зулумот маҳсуб мешавад ва чизе ки нур маҳсуб мешавад, яқин аст.

والسلام عليكم ورحمت الله وبركاته

Бо наҳзати
«Бозгашт ба Ислом»
ошно шавед.

1 . Нур/ 40.

Пойгоҳи иттилоърасонӣ дафтари ҳифз ва наشري осори Мансури Ҳошими Хӯросонӣ ҳафизахӯллоҳ таъоло

* Лутфан бар рӯй линки мавриди назари худ клик кунед.

Лутфан насиб
беСаҳифаи фејсбук
шайхСаҳифаи гугл-плюс
шайхСаҳифаи канал
телеграмм шайх